

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2002	R. XLV (LVIII)	T. 1 (18)	s. 101 -105
------------	--	---------------	-------------------	--------------	-------------

RECENZJE

***Teoretyczne podstawy edukacji
zdrowotnej. Stan i oczekiwania
Red. B. Woynarowska, M. Kapica
Warszawa,
Krajowy Ośrodek
Wspierania Edukacji Zdrowotnej,
2001, ss. 224***

Rekomendowana Czytelnikom praca jest efektem konferencji naukowej, która odbyła się w dniach 25—26 września 2000 roku w Kamieniu Śląskim. Zorganizowana została z inicjatywy Instytutu Pedagogicznego Uniwersytetu Opolskiego, a współorganizatorami była Katedra Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Wychowania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Pracownia Edukacji Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zdrowotnej MEN. Honorowy patronat nad konferencją objął prof. Maciej Demel.

Idea konferencji wynikała z potrzeby podjęcia dyskusji i wysiłków dla budowania podstaw teoretycznych edukacji zdrowotnej i wspierania jej praktyki. Ustalono dwa cele konferencji: wymianę poglądów na temat pedagogiki zdrowia — podstaw teoretycznych edukacji zdrowotnej; integrację przedstawicieli różnych dyscyplin nauki, ośrodków naukowych i resortów — budowanie podstaw współpracy.

Mając to wszystko na względzie, organizatorzy zaprosili do udziału w konferencji i prezentacji własnych opinii wybitnych specjalistów z różnych dyscyplin nauki i praktyki, których dorobek naukowy i zainteresowania oscylują wokół zagadnień edukacji zdrowotnej. Czynnymi uczestnikami konferencji byli pracownicy naukowcy z Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu oraz Uniwersytetu w Hradec Králové.

Rekomendowana praca opatrzona została *Przesłaniem do uczestników konferencji* autorstwa honorowego patrona konferencji prof. Macieja Demela.

Genezę i cele konferencji przedstawili organizatorzy: Barbara Woynarowska i Marian Kapica. Referaty i wystąpienia zostały zgrupowane w trzech rozdziałach odzwierciedlających udział uczestników w sesjach. Kolejność prezentowanych wystąpień w czasie sesji, jak wspomina B. Woynarowska, oraz ich miejsce w opracowaniu stanowi pewne, przybliżone uzewnętrznienie „kolejności” włączania się i udziału poszczególnych dyscyplin w tworzenie teorii i praktyki edukacji zdrowotnej.

Sesja pierwsza, której tematem przewodnim było: *Zdrowie i edukacja zdrowotna w perspektywie różnych dziedzin nauki i praktyki*, opatrzona została wprowadzeniem Barbary Woynarowskiej. Autorka wspomina, iż rozwój biopsychospołecznego modelu zdrowia przyczynił się do wzrostu zainteresowania edukacją zdrowotną przedstawicieli różnych dyscyplin i do stopniowej jej demedycyzacji. Obecnie edukacja zdrowotna korzysta z dorobku wielu dyscyplin, takich jak: nauki medyczne, psychologia, pedagogika, socjologia, nauki o kulturze fizycznej, zdrowie publiczne, promocja zdrowia.

Pierwszy z referatów w sesji, zatytułowany *Zdrowie i edukacja zdrowotna w perspektywie nauk medycznych*, był autorstwa Marii Miller (Państwowy Zakład Higieny, Warszawa). Kolejne referaty w sesji pierwszej zostały poświęcone następującym tematom: *Edukacja zdrowotna w pielęgniarstwie. Przeszłość i stan obecny* — Elżbieta Charońska (Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego, Poznań); *Teoretyczne podstawy edukacji zdrowotnej a kultura fizyczna* — Andrzej Krawański (Akademia Wychowania Fizycznego, Poznań); *Zdrowie w obszarze zainteresowań pedagogiki społecznej* — Ewa Syrek (Uniwersytet Śląski, Katowice); *Wkład psychologii w podstawy teoretyczne promocji zdrowia* — Irena Heszen-Niejodek, Jolanta Życińska (Uniwersytet Śląski, Katowice); *Zdrowie i edukacja zdrowotna z perspektywy socjologii zdrowia* — Zofia Kawczyńska-Butrym (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn); *Edukacja zdrowotna w zdrowiu publicznym* — Barbara Bik, Lucyna Przewoźniak (Uniwersytet Jagielloński, Kraków); *Współczesna wizja edukacji zdrowotnej a promocja zdrowia* — Zofia Słomska (Instytut Kardiologii, Warszawa).

Marian Kapica, moderator sesji drugiej, poświęconej *Warsztatowi naukowemu pedagogiki zdrowia (edukacji zdrowotnej)*, wspomina, iż każdą inicjatywę badawczą na gruncie pedagogiki zdrowia, każde wypowiedziane zdanie zbliżające nas do wzbogacania wiedzy o edukacji zdrowotnej, do formułowania

pojęć, definicji, hipotez, logicznie i rzeczowo powiązanych w spójną całość, trzeba powitać z ogromną satysfakcją. Takie postępowanie przyczyni się do dalszego kreowania pedagogiki zdrowia jako nauki z pogranicza, zmierzającej do obiektywnego i adekwatnego poznania nieustannie zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej, powstającej w zetknięciu się medycyny z pedagogiką i kulturą fizyczną.

Wnikliwa analiza tekstów wypowiedzi uczestników obrad sesji uzmysławia nam, że należy je potraktować jako ważny głos w metodologicznym dyskursie. Pytaniem badawczym: *Czy edukacji zdrowotnej potrzebna jest teoria?*, Marian Kapica (Uniwersytet Opolski, Opole) zainicjował dyskusję na obradach drugiej sesji. Kolejne referaty dotyczące wspomnianej problematyki to: *Pożytki z osiągnięć pedagogiki społecznej dla edukacji zdrowotnej* — Edward A. Mazurkiewicz (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin); *Funkcje wychowania zdrowotnego* — Marek M. Śliwa (Śląska Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Katowice); *Teorie wykorzystywane w edukacji zdrowotnej* — Barbara Uramowska-Żyto (Instytut Żywności i Żywienia, Warszawa); *Podejście ukierunkowane na rozwijanie umiejętności życiowych i możliwości jego wykorzystania w edukacji zdrowotnej* — Barbara Woynarowska (Uniwersytet Warszawski, Warszawa); *Wsparcie społeczne jako element pedagogiki zdrowia* — Małgorzata Rębiałkowska-Stankiewicz (Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz); *Model PRECEDE-PROCEED autorstwa L. W. Greena i M.W. Kreutera jako podstawa planowania interwencji edukacyjnej* — Lucyna Przewoźniak, Barbara Bik (Uniwersytet Jagielloński, Kraków); *Wychowanie zdrowotne — uwagi terminologiczne* — Kamil Janiš (Univerzita Hradec Králové); *Środowisko edukacji zdrowotnej jako podstawowy termin pedagogiki zdrowia* — Ilona Pająk (Uniwersytet Opolski, Opole); *Promocja zdrowia i prozdrowotnego stylu życia w teorii i praktyce* — Jan Šteigl, Josef Krátoška (Univerzita Palackého, Olomouc); *Wychowanie do zdrowego stylu życia* — Monika Žumárová (Univerzita Hradec Králové); *Miejsce edukacji seksualnej w koncepcji szkolnego wychowania zdrowotnego* — Renata Straub (Uniwersytet Opolski, Opole); *Wybrane aspekty ewaluacji programów nauczania na przykładzie przedmiotu wychowanie zdrowotne* — Weronika Wrona-Wolny, Bożena Jawień (Akademia Wychowania Fizycznego, Kraków); *Miejsce pedagogiki zdrowia psychicznego w edukacji zdrowotnej* — Kunegunda Włostowska (Instytut Wychowania Fizycznego i Sportu, Biała Podlaska).

Sesję trzecią poświęcono zagadnieniom *Kadry dla edukacji zdrowotnej*. Moderatorem sesji został Zygmunt Jaworski, który we *Wprowadzeniu* postulował, aby w celu dokonania wszechstronnej diagnozy realizowanych dotychczas koncepcji i efektów kształcenia i doskonalenia kadr na potrzeby edukacji prozdrowotnej oraz w celu zarysowania optymalnych rozwiązań w tym zakresie w bliższej i dalszej perspektywie zorganizowane zostały spotkania

zainteresowanych osób, przedstawicieli instytucji w postaci sympozjum czy seminarium.

Podjęmowane dotychczas działania, choć twórcze i bardzo cenne, nie stanowią jednak elementów systemu kształcenia i doskonalenia kwalifikacji kadr na aktualne i przyszłe potrzeby edukacji prozdrowotnej. Do zróżnicowania potrzeb edukacji prozdrowotnej należałoby dostosować organizacyjnie i programowo koncepcje kształcenia i doskonalenia kadr. Służyć temu mogą między innymi propozycje, jakie przedstawili uczestnicy sesji trzeciej: *Kształcenie edukatorów ds. edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia w szkole w systemie edukacji* — Maria Sokołowska, Kazimiera Tarłowska (Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zdrowotnej, Warszawa); *Rola uczelni pedagogicznych w zakresie kształtowania kadr dla edukacji zdrowotnej* — Zofia Żukowska (Akademia Wychowania Fizycznego, Warszawa); *Aspekty roli edukatora zdrowia w instytucjach zdrowia publicznego* — Lucyna Przewoźniak, Barbara Bik (Uniwersytet Jagielloński, Kraków); *Promotor zdrowia — profesja czy hobby?* — Lesław Kulmatycki (Akademia Wychowania Fizycznego, Wrocław); *Potrzeby rozwojowo-zdrowotne dzieci i młodzieży jako kryterium doboru kadr dla edukacji zdrowotnej* — Władysław Pańczyk (Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Rzeszów); *Nauczyciel zdrowia w nowej koncepcji reformy szkolnej* — Bożena Zawadzka (Akademia Świętokrzyska, Kielce); *Gotowość zawodowa nauczyciela do realizacji edukacji zdrowotnej* — Beata Fedyn (Uniwersytet Opolski, Opole); *Kształcenie nauczycieli dla edukacji zdrowotnej* — Danuta Godlewska (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Gorzów Wielkopolski); *Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia edukacji zdrowotnej w zreformowanej szkole* — Bożena Makowska (Akademia Wychowania Fizycznego, Kraków); *Edukacja zdrowotna przyszłych kadr pedagogicznych* — Longina Krzętowska (Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Częstochowa); *Refleksje uczestnika konferencji* — Zbigniew Cendrowski (redakcja „Lider”).

W aneksie opracowania zostały umieszczone: *Propozycje programu nauczania przedmiotu „edukacja zdrowotna” w kształceniu przeddyplomowym nauczycieli i pedagogów oraz Ramowy program szkolenia edukatorów ds. edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowia w szkole*.

Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość edukacji zdrowotnej stanowią nierozdzielalną całość, a jej rozwój (jak wspominają organizatorzy) wymaga zbiorowego wysiłku, wykorzystania dorobku minionych pokoleń, doświadczeń wielu ludzi, w tym także z innych krajów. Niezbędne jest współdziałanie, dyskusja i dialog. Potrzeba rozwoju teorii i praktyki zdrowotnej wynika z rozwoju promocji zdrowia, której nieodłącznym i komplementarnym elementem jest edukacja zdrowotna.

Omawianą publikację należy polecić szerokiemu gronu czytelników, wśród których nie powinno zabraknąć zarówno pracowników naukowych wyższych

uczelni, kształcących w zakresie edukacji zdrowotnej, nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów, którzy do własnego programu włączają treści ścieżki edukacyjnej „edukacja prozdrowotna”, pedagogów prowadzących różne formy pracy profilaktycznej, terapeutycznej i wychowawczej, jak również studentów specjalności związanych z omawianą problematyką. Książka ta jest cennym wkładem w proces instytucjonalizacji edukacji zdrowotnej jako subdyscypliny naukowej.

Danuta Dramska